

Romowie znani czy nieznani?

18 maja 2010

ROMOWIE – SĄSIEDZI NIEZNANI

Co wiemy o naszych sąsiadach Romach? Ilu z nas ma romskich przyjaciół lub chociaż jednego Roma lub Romkę zna osobiście? Jakie skojarzenia nasuwają się nam, gdy słyszymy słowo 'Cygan'? Gdy myślimy o barwnym Festiwalu Kultury Romów w Ciechocinku, pokazywanym corocznie przez TVP, skojarzenia nie są najgorsze. Niestety wielu z nas słysząc słowo 'Rom' ma w głowie obraz żebraka domagającego się pieniędzy od przechodniów lub drobnego złodziejaska rozglądającego się za łatwym łupem. Niechętnych Romom jest 60 procent naszego społeczeństwa, a sympatię dla tej grupy etnicznej deklaruje jedynie 6 procent dorosłych Polaków. Jednocześnie zapytani o romską historię, tradycję i kulturę niewiele potrafimy powiedzieć.

ROM TO ZŁODZIEJ

Rom to dla wielu z nas sprytny i przebiegły Cygan na którego trzeba 'uważać', bo może nas 'ocyganić', oszukać, okraść. Tylko czy rzeczywiście tak wielu z nas zostało okradzionych przez Romów? Ilu z nas zna Polaków, których okradli nie Romowie a ich własni rodacy? Co zatem sprawia, że nie znając się wzajemnie, mamy o Romach, jako o grupie etnicznej, tak złe zdanie? Jeżeli odpowiemy 'stereotypy' i obarczymy je winą za uproszczony i fałszywy obraz świata, to pomyślmy przez chwilę skąd one się biorą i co możemy zrobić, by nie powielać ich w przyszłości.

WIEDZA

Stereotypy często oparte są na niepełnej lub fałszywej wiedzy o świecie, którą trudno jest zmienić, gdyż jest ona utrwalona przez tradycję. Aby przełamać negatywny sposób myślenia o Romach, spróbujmy ich bliżej poznać, zaznajomić się z ich

historią i kulturą. To właśnie wiedza pozwala widzieć rzeczywistość w sposób niezafałszowany, bardziej obiektywny.

HISTORIA

Mimo wielowiekowego sąsiedztwa z Polakami, Romowie są jedną z najmniej poznanych grup etnicznych zamieszkujących teren Polski. Za ich kolebkę uznaje się Indie. Przyjmuje się, że około X wieku, z nieznanymi wciąż powodów, wyruszyli na zachód i poprzez Azję Mniejszą dotarli do Europy. Pierwsze wzmianki o obecności ludności romskiej datowane są na początek XV wieku. W Polsce zamieszkuje obecnie ok. 20 – 30 tysięcy Romów pochodzących z czterech grup – 'szczepów', które różnią się między sobą dialektem języka romani, obyczajami, trybem życia, stopniem zamożności, sposobem zarobkowania, przywiązaniem do tradycji, kodeksem praw i zasad. Te grupy to:

- Romowie Karpaccy – Bergitka Roma
- Polska Roma – Romowie nizinni
- Kełderasze – kotlarze
- Lovari – koniarze

Bergitka Roma przybyli w polskie Karpaty prawdopodobnie w czasach migracji wołoskich ok. XV-XVII wieku. Mieszkają dziś na południu Polski, od Beskidu Sądeckiego po Spisz i od Podhala po Orawę. Z dawien dawna zarabiali muzykowaniem i świadczeniem usług kowalskich na rzecz miejscowej ludności pastersko-rolniczej. W końcu XVIII wieku zaczęli się osiedlać i zatracili sporo tradycyjnych cech, właściwych Cyganom wędrownym. Niektóre z cech, np. język, zachowali jednak w znacznie większym stopniu niż pozostałe grupy. Ze względu na swoje ubóstwo byli i są do tej pory pogardzani zarówno przez ludność miejscową, jak i przez grupy koczownicze.

Polska Roma przybyli do Polski w XVI wieku, przede wszystkim z księstw niemieckich, chroniąc się przed prześladowaniami. Wędrowali po wybranych terytoriach, od których pochodzą nazwy mniejszych grup np. Warmijaki, Galicjaki, Łomżyniaki. Polska

Roma dzieli się na grupy rodowe, składające się z poszczególnych rodzin. Uznają zwierzchnictwo przywódcy, zwanego Baro Šero albo Šero Rom. Jest on zarazem sędzią i najwyższym autorytetem moralnym, stojącym na straży przestrzegania tradycyjnego prawa zwyczajowego i kodeksu skalań.

Dwie pozostałe grupy Lovari i Kełderasze to byli niewolnicy, przybysze z dzisiejszego państwa rumuńskiego, którzy w momencie uzyskania wolności w latach pięćdziesiątych XIX wieku masowo ruszyli na północ, zachód i do Rosji. Kełderasze zajmowali się wykonywaniem i pobieleniem naczyń miedzianych, natomiast Lovarzy handlowali końmi. Obecnie przedstawiciele tych grup nielicznie zamieszkują tereny Polski.

KULTURA, TRADYCJE I ZWYCZAJE

Przestrzegający tradycji Cyganie dbają o to, by mieszkać na najwyższym piętrze w bloku i nie mieć nad sobą kobiet. Dlaczego? Ponieważ kobieta nie powinna się znajdować ponad mężczyzną.

Jest to jedna z zasad romanipen – kodeksu tradycyjnych norm i zasad. W Polsce zgodnie z jego zasadami żyją Cyganie o tradycjach wędrownych (Lovari, Kełderasze, Polska Roma). Przekroczenie zasad kodeksu powoduje skalanie.

Romanipen to wykładnia tradycji cygańskich. Zobowiązuje społeczność romską do manifestacji cygańskości jako najwyższej wartości, posługiwania się językiem romani w środowisku własnym i kontaktach z innymi jej członkami, solidarności ze współplemieńcami, pomocy, przestrzegania uznanych obrzędów i rytuałów. Kodeks nie jest znany Bergitka Roma (został przez nich zapomniany?).

PROBLEMY

Romowie spotykają się z dyskryminacją. Niechęć, jaka zrodziła się do Cyganów w XV wieku nie złagodniała nawet po

okropieństwach Holocaustu. Pomimo badań nad przestępczością, pokazujących, że odsetek Romów, którzy weszli w konflikt z prawem jest identyczny jak nie-Romów, panuje powszechne przekonanie, że stanowią oni środowisko kryminogenne. Co jakiś czas na murach naszych miast, zwłaszcza tych, które zamieszkuje mniejszość romska pojawiają się napisy: Bij Cygana, Cyganie do gazu, Zabij Cygana – oj. Pozostaje pytanie o przyczyny tej 'mowy nienawiści'. Kto i dlaczego tak 'ozdabia' mury miast. Ale dyskryminacja to nie tylko akty przemocy czy nienawistne napisy. To również odcinanie się od romskich kolegów w szkołach i na uczelniach. To trudności ze znalezieniem pracy przez Romów (również tych wykształconych), dlatego że są Romami, że mają ciemniejszą skórę.

WYZWANIA WSPÓŁCZESNOŚCI

Wyzwań, jakie stają współcześnie przed przedstawicielami romskiej społeczności jest wiele. Jest to nie tylko bieda czy dyskryminacja, ale również znalezienie odpowiedzi na pytanie, jak zachować własną tożsamość nie zamykając się jednocześnie w skansenie kulturowym.

Autor: Beata Jaśko

Źródło: [Pomagamy](#)

DEFINICJA

Stereotyp – (z gr. stereos = 'stężały, twardy', typos = 'wzorzec, odcisk') uproszczony i często emocjonalnie nacechowany obraz rzeczywistości, przyjęty przez człowieka z poglądów innych osób, wzorców przekazywanych przez społeczeństwo, rzadko w wyniku własnych obserwacji. Stereotypy mogą być negatywne, neutralne lub pozytywne. Stereotypy często oparte są na niepełnej lub fałszywej wiedzy o świecie, utrwalonej przed tradycję i ciężko podlegającej zmianom. Najczęściej mówi się o stereotypach narodowych i etnicznych, czyli naszych wyobrażeniach dotyczących innych narodów i grup etnicznych. Stereotypy mogą prowadzić do narastania uprzedzeń

wobec danej grupy. Uprzedzenia mogą być negatywne lub pozytywne, lecz w europejskiej szkole badaczy przedmiotu przyjęło się traktować uprzedzenia jako zjawiska negatywne. W związku z tym mamy do czynienia z negatywną postawą, niechęcią lub dyskryminowaniem. W przypadkach ekstremalnych może ono prowadzić do ludobójstwa.